

NP

RU

Nursing Care During Postpartum

Duangporn Pasuwan

NP

RU

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

NP

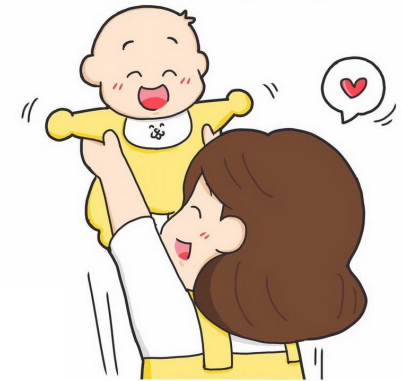
RU

Objective u can know

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

- Anatomical & physiological change after post partum.
- Nursing care after post partum within 24 hr.
- Nursing care after post partum.
- Complication after post partum.
- Psychological aspect in post partum period.
- Breast feeding.
- Mother class Health education.

NP

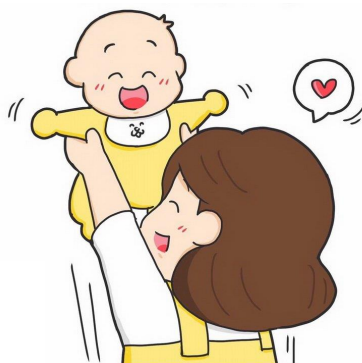
RU

การแบ่งระยะหลังคลอด

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

- แบ่งแบบ 2 ระยะ
- ระยะแรก (Immediate puerperium)
 - 24 ชั่วโมงแรกหลังคลอด
- ระยะหลัง (Late puerperium)
 - หลัง 24 ชั่วโมง → 6 สัปดาห์หลังคลอด

แบ่งแบบ 3 ระยะ

1. หลังคลอดทันที (Immediate postpartum period)
 - 24 ชั่วโมงแรกหลังคลอด
2. หลังคลอดระยะแรก (Early postpartum period)
 - หลัง 24 ชั่วโมง – 7 วัน หลังคลอด
3. หลังคลอดระยะหลัง (Late postpartum period)
 - หลังจากวันที่ 7 – 6 สัปดาห์หลังคลอด

NP

RU

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

การเปลี่ยนแปลงในระยะหลังคลอด

1. การเปลี่ยนแปลงด้านสรีรวิทยา (Physiology change)

1.1 การเปลี่ยนแปลงในทางที่ลดลง (Retrogressive change) เช่น
มดลูก ปากมดลูก ช่องคลอด

1.2 การเปลี่ยนแปลงในทางสร้างเสริม (Progressive change) เช่น
เต้านม

2. การเปลี่ยนแปลงด้านจิตสังคม (Psycho-social change)

NP

RU

การเปลี่ยนแปลงของระบบสืบพันธุ์

1.1 มดลูก หลังคลอดมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อกลับคืนสู่สภาพเดิมที่เรียกว่า Involution of the uterus โดยการลดทั้งน้ำหนักและขนาดของมดลูก ระดับยอดมดลูกจะลดลงวันละ 1 ซม. – 1 นิ้ว มดลูกมีขนาดและน้ำหนักลดลงนี้ เนื่องจากสาเหตุหลักได้แก่

- Ischemia
- Autolysis

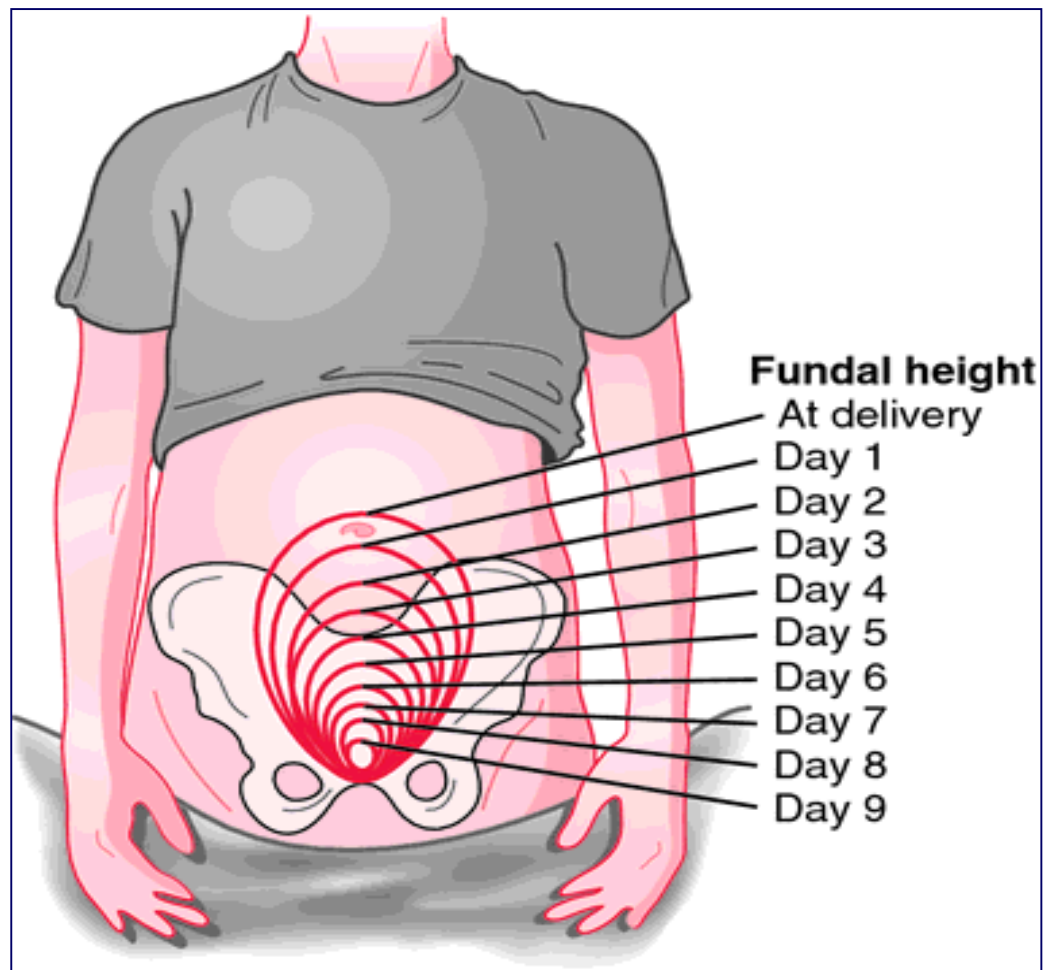
NP

RU

Involution of uterus

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

แม่ผู้ตายค่ะ

NP

RU

Fundal massage คลึงมดลูก

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

แม่ผู้ตายละ

NP

RU

After pains

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

1. G หลังๆ ความตึงตัวของกล้ามเนื้อลดลงหย่อนกว่าปกติ
2. แม่ที่มีประวัติการคลอดช้ากว่าปกติ การหดรัดตัวของมดลูกไม่ดี
3. Twin และในรายที่มีน้ำคร่ำมาก ทารกตัวใหญ่มาก ซึ่งทำให้กล้ามเนื้อมดลูกถูกดันยืดออกไปมากกว่าปกติ
4. แม่เลี้ยงบุตรด้วยนมตัวเอง โดยในขณะที่บุตรดูดนมมีการหลั่ง ฮอร์โมน Oxytocin ทำให้มดลูกหดรัดตัวถี่ขึ้น afterpains จะค่อยๆ ลดความรุนแรง ลงจนเหลืออาการปวดเล็กน้อย ในวันที่ 3 หลังคลอด)

NP

RU

เยื่อบุมดลูก

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

ภายหลังที่รกและเยื่อหุ้มเด็กคลอดแล้วในโพรงมดลูกจะมี decidua เหลืออยู่อีก 2 ชั้น ใน 2 - 3 วันภายหลังคลอด ชั้นนอกจะค่อยๆ สลายตัวและหลุดปนออกมากับน้ำคาวปลา ส่วนชั้นในยังคงอยู่ ซึ่งชั้นนี้มีต่อมและเนื้อเยื่อ (Connective tissue) จะมีการเปลี่ยนแปลง เยื่อบุมดลูกใหม่ใช้เวลาประมาณ 3 สัปดาห์

NP

RU

Lochia

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

ชนิดของน้ำคาวปลา	สี	ระยะเวลา	ส่วนประกอบ
โลเคีย รูบรา (Lochia rubra)	แดงเข้ม	1-3 วัน	น้ำเลือด/เยื่อมดลูก/เมือก/ไขนอ่อน- ซี่เทาบุตร
โลเคีย ซีโรซา (Lochia serosa)	ชมพู-น้ำตาล	4-9 วัน	เม็ดเลือดขาว/เยื่อมดลูก/เมือก/ เม็ดเลือดแดง/ แบคทีเรีย
โลเคีย แอลบา (Lochia alba)	ขาว	10-14 วัน	เม็ดเลือดขาว/เยื่อมดลูก/เมือก/ แบคทีเรีย

แม่ผู้ตายค่ะ

R-S-A

- Endometrium call “Lochia” ; ph : base : 3 type :
 1. **Lochia Rubra** : red 2-3 days :Epithelium, RBC WBC, Meconium, lanugo, vernix caseosa
 2. **Lochia Serosa** : pale red or pink 4-9 days : Serum, Epithelium, RBC, WBC, mucous, microorganism
 3. **Lochia Alba** : yellow 10-21 days : WBC, Epithelium, FAT, mucous, bacteria
- Lochia amount 150-400 cc. 21 days : easily to infection became bad smell : Foul lochia

- **Cervix** : ecchymosis ประมาณ 1 สัปดาห์ ยกเว้น
ปลายปากมดลูกจะไม่ใช่เป็นกลม แต่จะยาวรี
- **Vagina**
Decrease Estrogen hormone : no Rugae
- **ปากช่องคลอด** มีแผล Episiotomy หายประมาณ 2
สัปดาห์

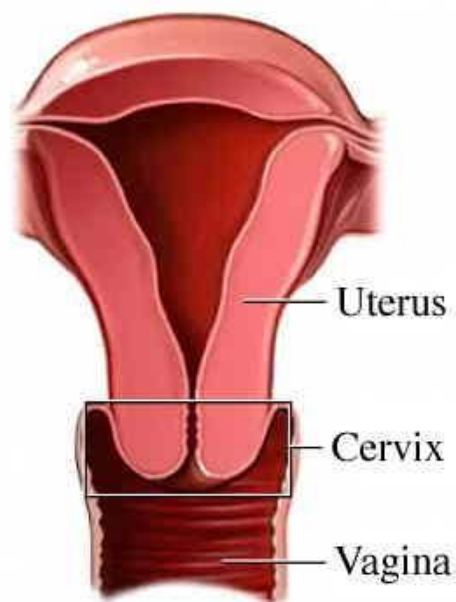
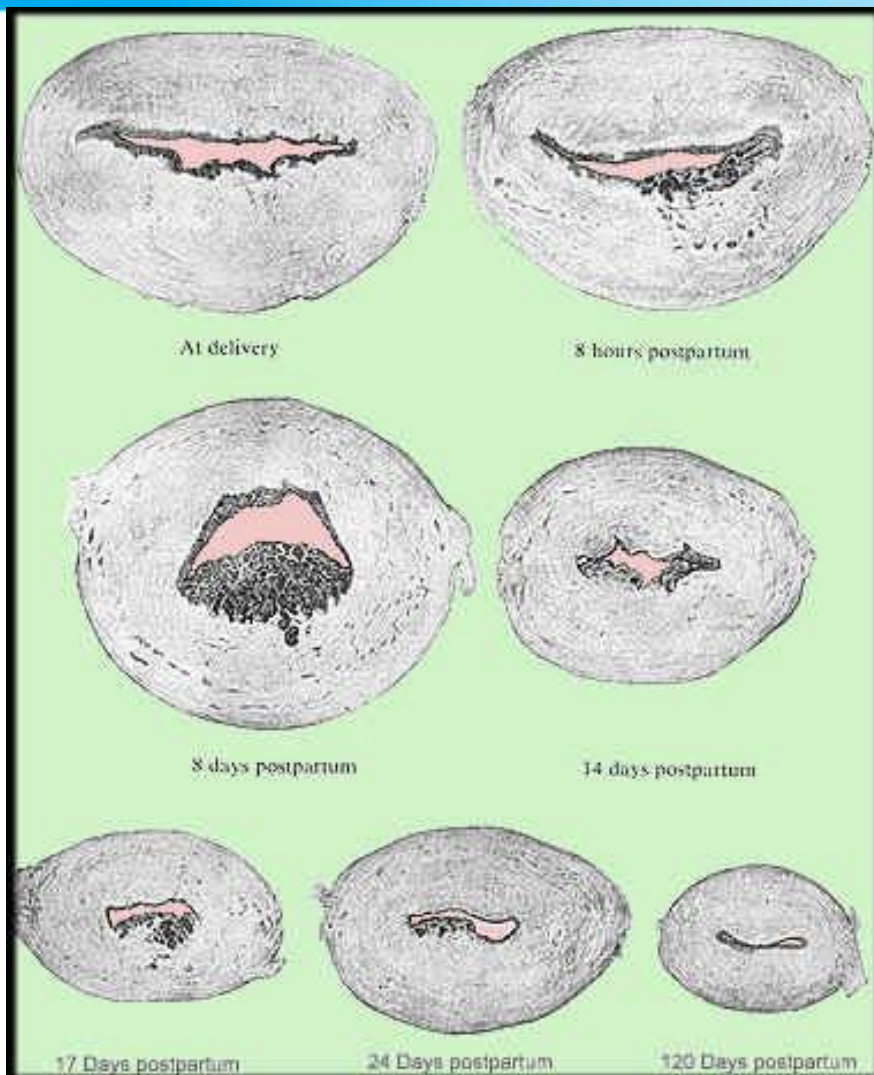
NP

RU

Cervix

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

Cervix viewed
from below

NP

RU

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

**Red Edema
Ecchymosis
Discharge and
Approximation**

NP

RU

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

NP

RU

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

important!! Amount color

Pelvic floor : stretch, have to Exercise : Kegal
Exercise about 4- 6 weeks may be recover

Abdominal wall

Rectus muscle : 2-3 months recovery may be
Striae gravidarum (Striae albican : white scare
skin)

- **Bladder cavity :** ความจุกระเพาะปัสสาวะเพิ่มขึ้น ความไวต่อแรงกดน้อยลง มารดาไม่รู้สึกรอยากถ่ายปัสสาวะ
- ประกอบกับ ขณะบุตรผ่านช่องคลอด ทำให้บาดเจ็บของท่อปัสสาวะ + แผลฝีเย็บบวม + ถ้าได้ยาระงับความรู้สึก ทำให้ไม่รอยากถ่ายปัสสาวะ
- 2-5 day : frequency urine :extravascular fluid (2- 3 Lits)
(if residual urine >100 cc have to continue RFC

NP

RU

กลไกการหลั่งน้ำนม

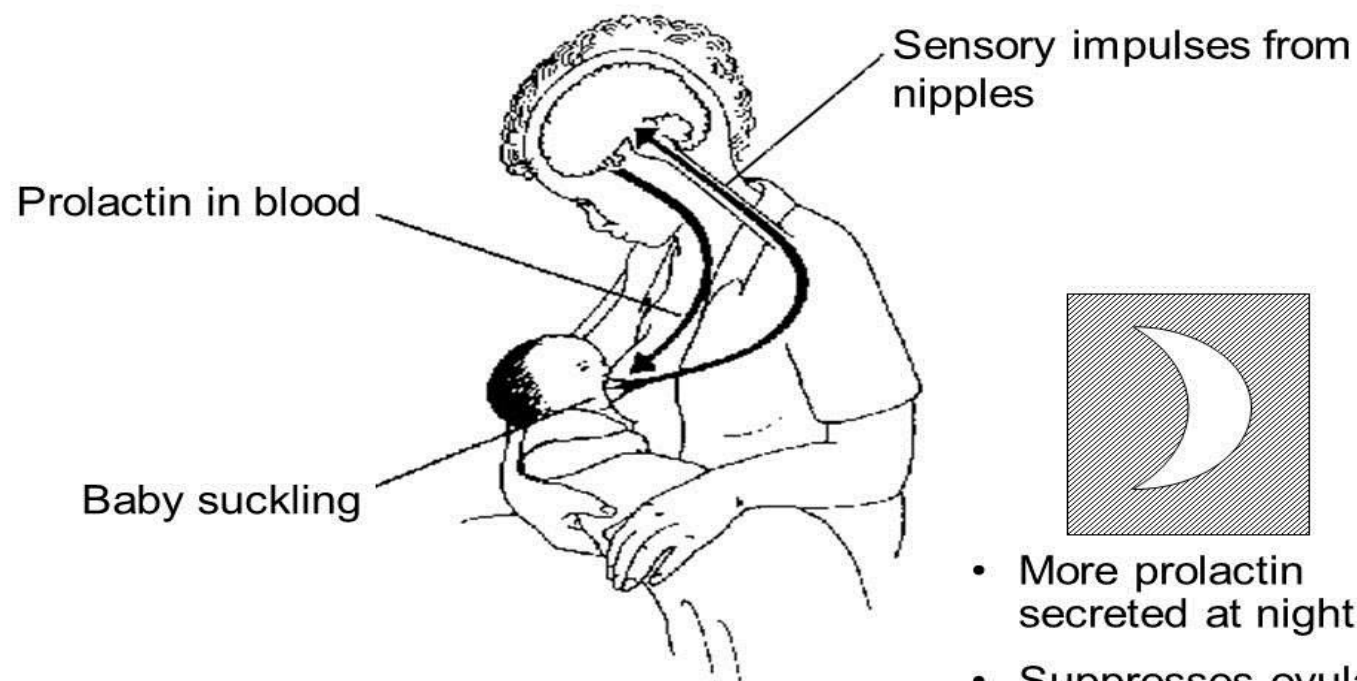
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

3/2

Prolactin

- Secreted *during and after* feed to produce *next* feed

- More prolactin secreted at night
- Suppresses ovulation

NP

RU

กลไกการหลั่งน้ำนม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

3/3

Oxytocin reflex

- Works *before* or *during* feed to make milk flow

<http://www.mchip.net/sites/default/files/mchipfiles/Oxytocin%20reflex.JPG>

NP

RU

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

การเปลี่ยนแปลงของระบบผิวหนัง

โอว...
โนวว

NP

RU

ผมหงอกหลังคลอด

- เกิดจากการลดลงของ Estrogen
- เส้นผมจะร่วงกระจายไปทั่วบริเวณหนังศีรษะ แต่จะมีเส้นผมเหลืออยู่บางส่วน
- ระยะการเปลี่ยนแปลง 1-6 เดือน (เฉลี่ย 3 เดือน) ผมหงอกจะงอกในเวลา 6-12 เดือนหลังคลอด
- การดูแล เปลี่ยนทรงผม ตัดผมสั้น ทำให้ไม่ต้องหวีบ่อย หวีผมเบาๆ และไม่บ่อยจนเกินไป รับประทานอาหารประเภทโปรตีนอย่างเพียงพอ

NP

RU

Hair tourniquet

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

- **Bladder cavity :** ความจุกระเพาะปัสสาวะเพิ่มขึ้น ความไวต่อแรงกดน้อยลง มารดาไม่รู้สึกรอยากถ่ายปัสสาวะ
- ประกอบกับ ขณะบุตรผ่านช่องคลอด ทำให้บาดเจ็บของท่อปัสสาวะ + แผลฝีเย็บบวม + ถ้าได้ยาระงับความรู้สึก ทำให้ไม่รอยากถ่ายปัสสาวะ
- 2-5 day : frequency urine :extravascular fluid (2- 3 Lits)
(if residual urine >100 cc have to continue RFC

NP

RU

Anatomical and physiological change after Postpartum

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

Endocrine system

1. Decrease Placenta hormone (HPL) ↓ within 24 hours
2. Estrogen : ↓ incase of mother who exclusive breastfeeding : level of Estrogen will be late in normal
3. Progesterone ↓ : secret during ovulation

***decrease of E&P : emotional change ***

Ovulation and menstruation

ในมารดาที่เลี้ยงลูกด้วยนมตนเอง
จะมีการตกไข่ และไม่มีประจำเดือนหลังคลอดล่าช้า

NP

RU

Anatomical and physiological change after Postpartum

- **Cadio vascular disease** ปริมาณของเลือด ในร่างกายจะเพิ่มมากขึ้นที่ หัวใจเต้นช้าลง จะเข้าสู่ภาวะปกติ ~ 2-4 สัปดาห์
- **Hematocrit** ระดับฮีมาโตคริตลดลงถ้าเสียเลือด 250 มล. (ลดลงประมาณ 4 vol%) แต่อาจสูงได้จากการขาดน้ำ
- **WBC** เพิ่มขึ้นช่วงหลังคลอด 10-12 วัน เป็น 20,000 -30,000 ต่อ ลบ.มม. ทำให้วินิจฉัยการติดเชื้อผิดพลาดได้
- **Fibrinogen** ยังคงสูงอยู่ในสัปดาห์แรก เพื่อป้องกันการตกเลือดหลังคลอดที่อาจเกิดขึ้นได้

NP

RU

Vital signs

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

1. Temperature

Reactionary fever

Milk fever

2. Pulse rate

3. Respiration rate

4. Blood pressure

NP

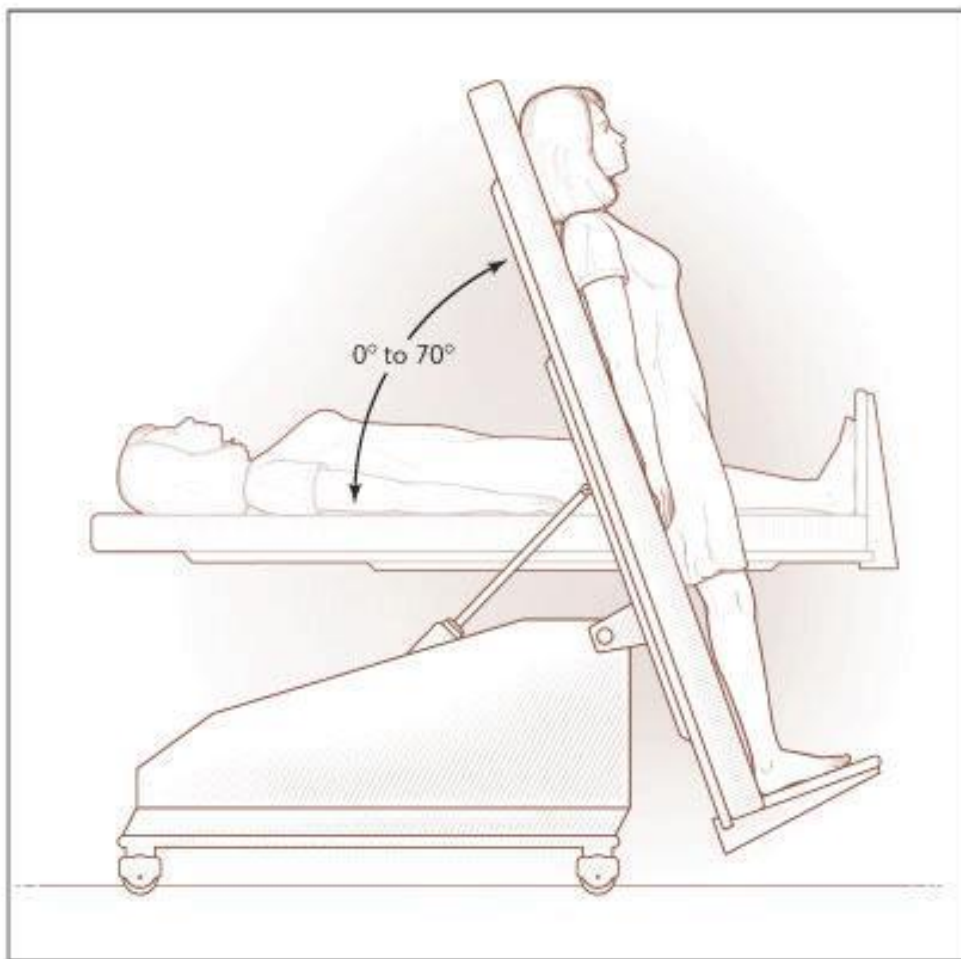

RU

น้ำหนักตัว

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

Be careful !! Orthostatic hypotension (systolic if decrease 20 mmHg)

if BP < 90/60 mmHg + P
pal tachycardia, poor
perfusion : may be shock

NP

RU

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

Breast engorgement

NP

RU

จิตสังคมหลังคลอด

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

หลังคลอด (วัน)	การเปลี่ยนแปลง	ลักษณะมารดา	การดูแล
1-2	Taking in phase or dependent phase	นึกถึงตนเองมากกว่าทารก	รับฟัง ดูแลกิจวัตรประจำวัน พักผ่อน
3-10 	Taking hold phase or independent phase	สนใจตัวเองน้อยลง สนใจทารกมากขึ้น	แนะนำการปรับบทบาท สอนทักษะการดูแลทารก ให้กำลังใจ
10 วัน เป็นต้นไป	Letting go phase or interdependent phase	เริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับ สังคม ต้องปรับตัวเมื่อ กลับไปสู่ครอบครัว	ให้ความมั่นใจ ให้ข้อมูล ครอบครัวเป็นกำลังใจ

NP

RU

Psychological change

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

	Postpartum Blues	Postpartum Depression	Postpartum Psychosis
เวลาที่เริ่มเป็น หลังคลอด	2 – 3 วัน	2 สัปดาห์-6 เดือน	2 วัน-4 สัปดาห์
อาการ 	อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ร้องไห้ไม่ทราบสาเหตุ เสียใจ กังวล เศร้า โกรธ กระวนกระวาย เหงื่อเย็น นอนไม่หลับ ปวดศีรษะ ไม่มีสมาธิ ไม่มีคุณค่า	อาการรุนแรงขึ้น รบกวนความเป็นอยู่ และการเลี้ยงดูทารก เศร้า หม่นหมอง ร้องไห้บ่อย จุกแน่นในลำคอ/อก นอนหลับหรือนอนหลับตลอดเวลา	การรับรู้ผิดปกติ หลงผิด ประสาทหลอน เกี่ยวกับการกจะมีประวัติมีอาการทางจิตมาก่อน

NP

RU

12-13 B Postpartum Assessment

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

1. Background : อายุ รายได้ การศึกษา สุขนิสัย รวมถึงประวัติ การตั้งครรภ์ การคลอด Belief : ความเชื่อ สังคม
2. Body condition : ภาวะช็อค blood loss การลุกจากเตียง การพักผ่อน อาหาร ความสุขสบาย น้ำหนัก
3. BT & BP : Reaction fever vital sign
4. Breast : เต้านม
5. Belly& fundus : หน้าท้อง ยอดมดลูก การหดตัว ตำแหน่ง การปวด
6. Bladder : การขับปัสสาวะ กระเพาะปัสสาวะเต็ม

NP

RU

12-13 B Postpartum Assessment

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

7. Bowel movement : constipation
8. Bleeding : lochia characteristic, amount, volume
9. Bottom : episiotomy rectum
10. Bonding : rooming in, bonding attachment
11. Blue : postpartum blue
12. Baby : Reflex, physical examination,

NP

RU

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

